

Pozorujeme jednotlivé kmity infračerveného světla

Petr Kužel

Fyzikální ústav AVČR

■ Průvodce po elektromagnetickém záření

- svět optiky vs. svět elektroniky
- vymezení spektra pro dnešní setkání
(mezi světy): THz (daleká IČ) spektrální oblast

■ THz pulsy

- Jak je dostaneme
- Jak to, že pozorujeme jejich jednotlivé kmity
- Můžeme takto pokračovat směrem k viditelné oblasti?

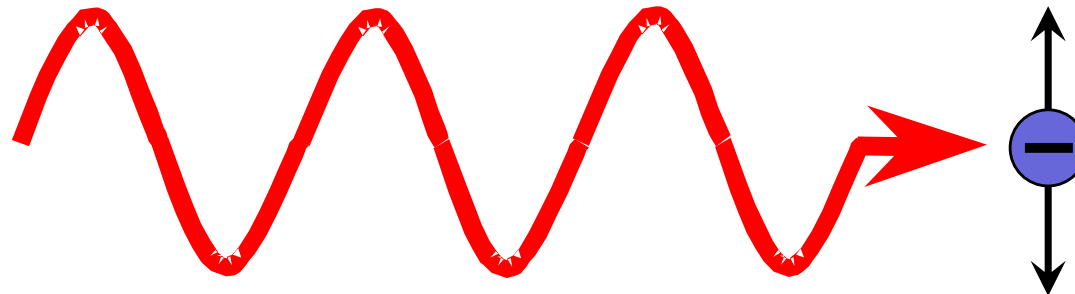
■ Co tedy vlastně můžeme vidět - příklady?

■ Co uvidíme na vlastní oči (ukázka v laboratoři)

Světlo, elektromagnetické záření

Světlo = elektromagnetické vlnění (tj. střídavé elektrické a magnetické pole šířící se v prostoru rychlostí c)

Světlo tedy elektrickým polem působí na nabité částice (v plynech, kapalinách i pevných látkách); při průchodu světla se tyto částice rozkmitají.

Foton = elementární kvantum energie elektromagnetického pole $h\nu$; šíří se rychlostí c

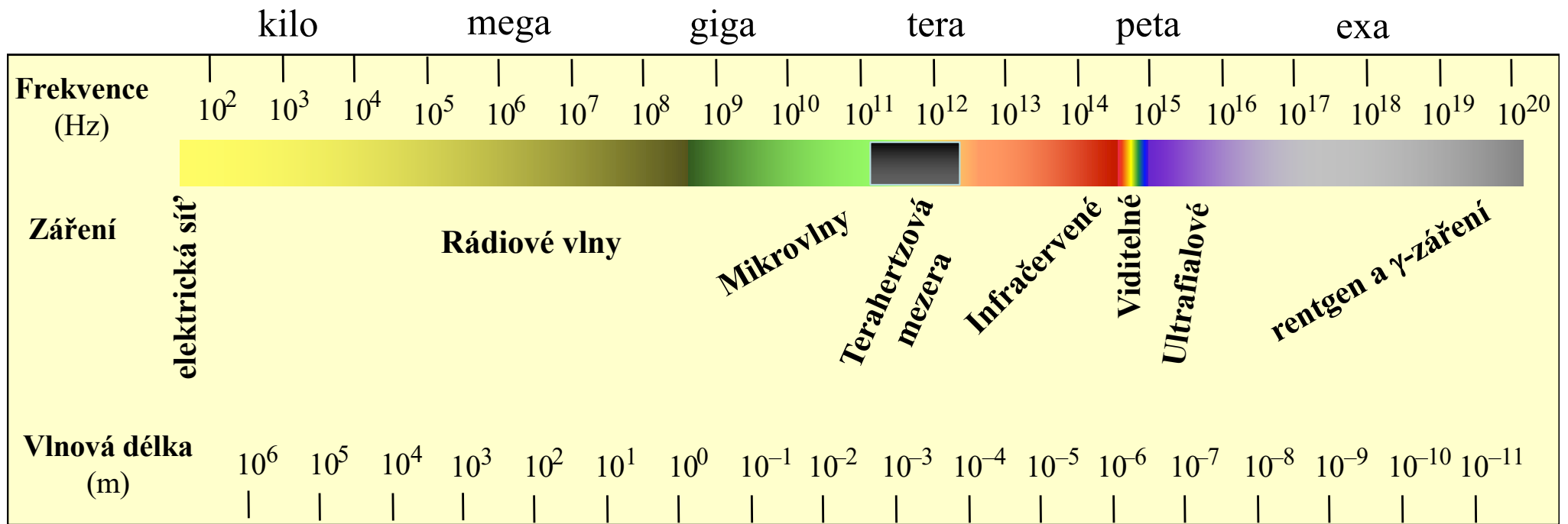
Světlo interaguje s látkami tak, že iniciuje přechody mezi energetickými hladinami částic (atomů, elektronů atd.)

Předpony fyzikálních jednotek

Předpony fyzikálních jednotek					
peta-	10^{15}	1 000 000 000 000 000		0.000 000 000 000 001	10^{-15} femto-
tera-	10^{12}	1 000 000 000 000		0.000 000 000 001	10^{-12} piko-
giga-	10^9	1 000 000 000		0.000 000 001	10^{-9} nano-
mega-	10^6	1 000 000		0.000 001	10^{-6} mikro-
kilo-	10^3	1 000		0.001	10^{-3} mili-
1					

$$1 \text{ terahertz} = 1 \text{ THz} = 10^{12} \text{ Hz}$$

Spektrum elektromagnetického záření

kilo

1 m

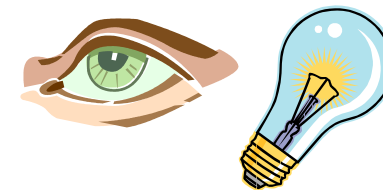
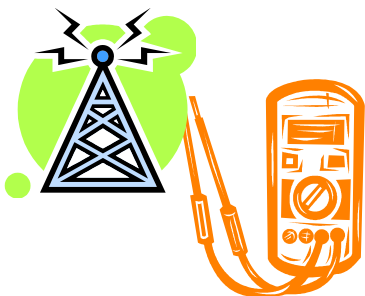
mili

mikro

nano

Svět elektroniky

Svět optiky

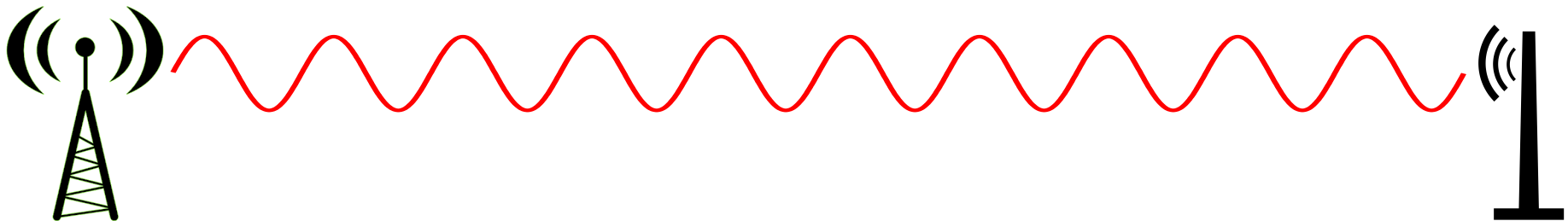
$$h\nu \text{ vs. } \Delta E$$

$$\lambda \text{ vs. } d$$

$$h\nu \text{ vs. } k_B T$$

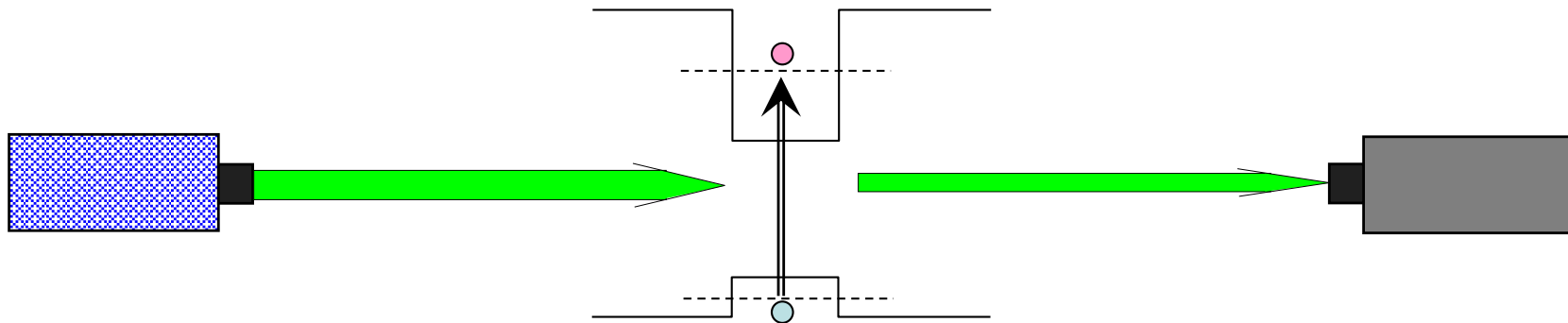
Svět elektroniky

- Magnetická složka záření většinou není podstatná
- Zdroje a detektory: antény
- Měří se elektrické pole záření a jeho kmity
- vlnová délka je velmi dlouhá, kmity jsou pomalé
- impulsy jsou velmi dlouhé
- vzájemné působení s hmotou: ohyb, odraz, absorpce
- šíření v koaxiálních kabelech

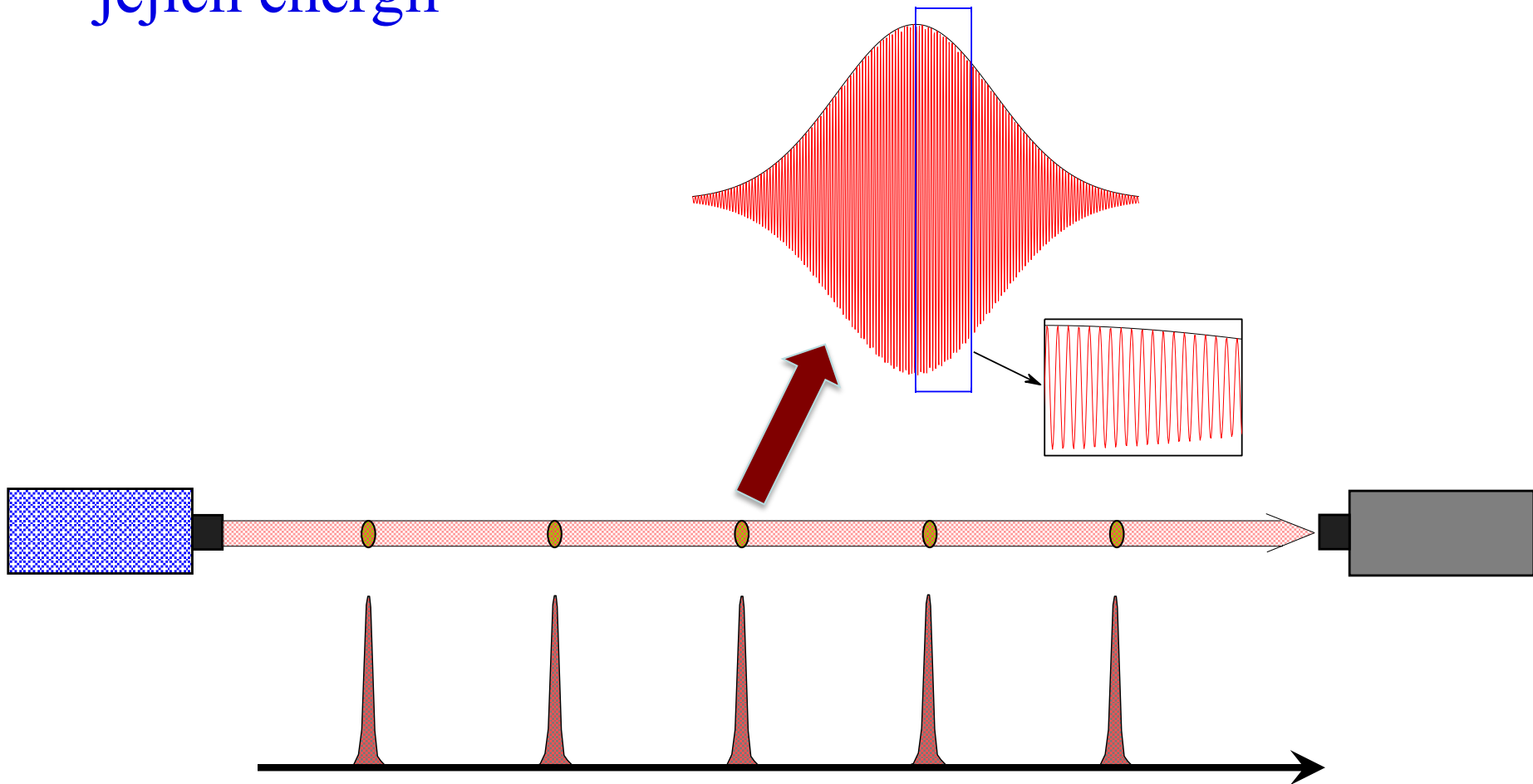
Svět optiky

- Zdroje: horká tělesa, diody, lasery
- Měří se výkon záření
(k jednotlivým kmitům není přístup)
- vzájemné působení s hmotou: ohyb, odraz, lom,
interference,
přechody mezi energetickými hladinami (rezonance)!
- šíření v dielektrických vlnovodech

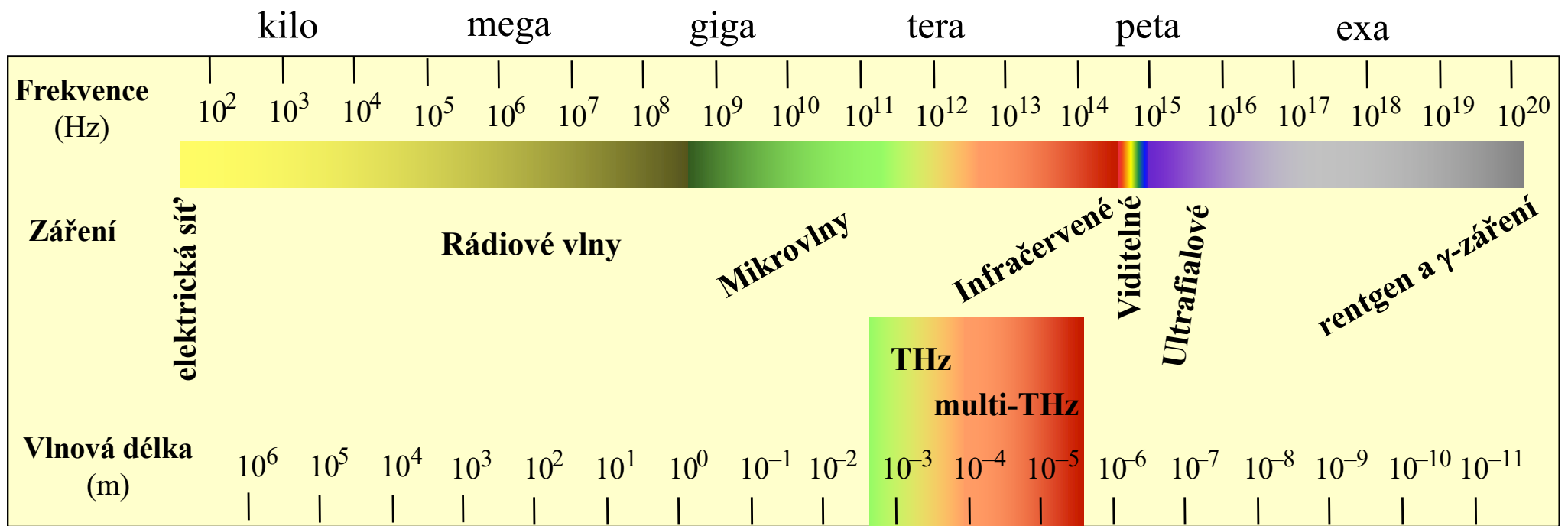
Svět optiky

- Měří se výkon záření
(k jednotlivým kmitům není přístup)
- velmi krátké impulsy jsou možné, ale měříme pouze jejich energii

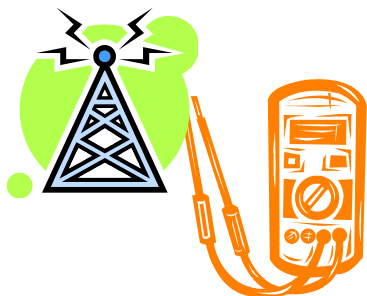

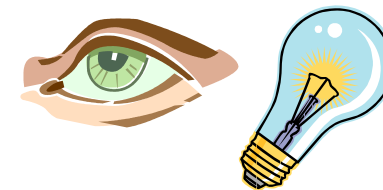
Spektrum elektromagnetického záření

Svět elektroniky

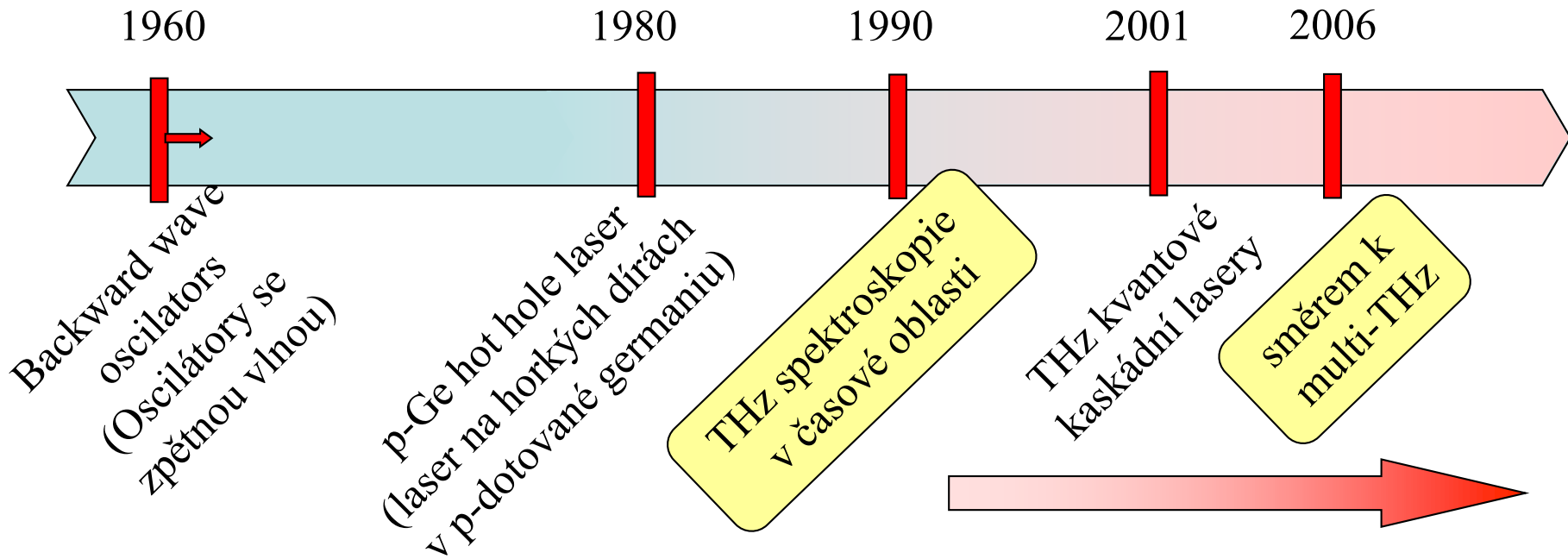

Svět optiky

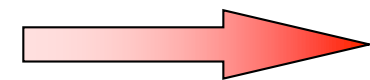

Krátce z historie

vývoj ultrarychlých laserů

rozvoj v THz spektrální oblasti,
aplikace

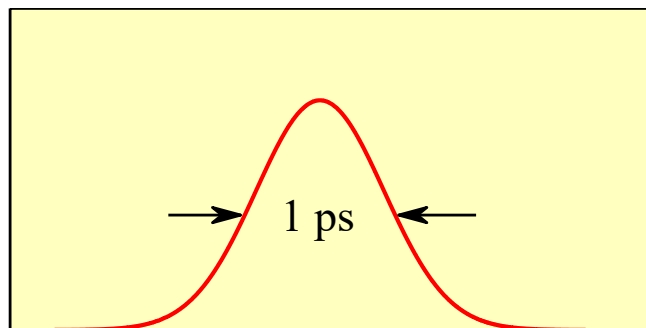
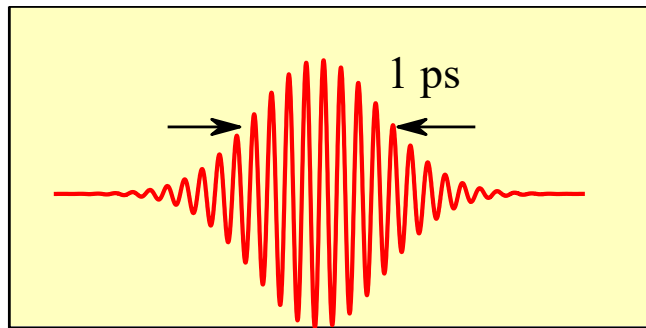
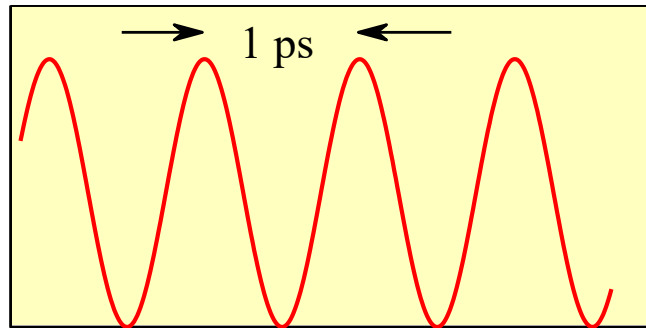

velká zařízení pro THz

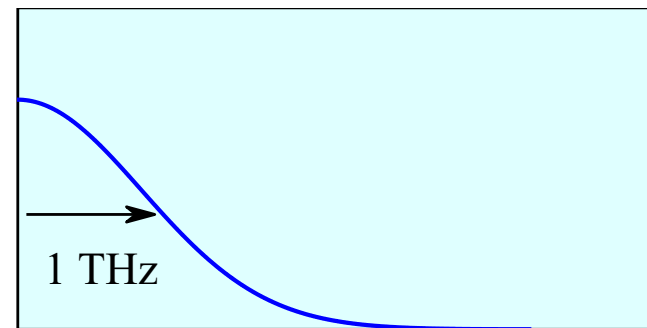
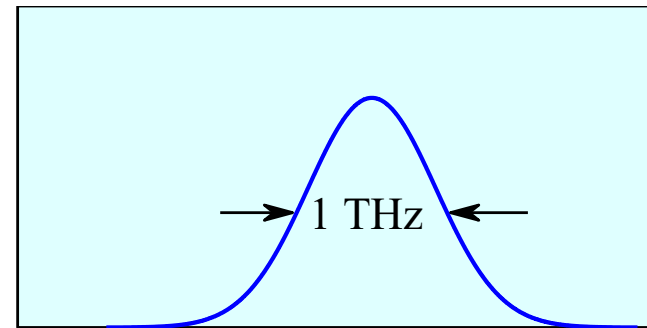
Jak se dostat k terahertzové frekvenci?

tera-	10^{12}	1 000 000 000 000	0.000 000 000 001	10^{-12}	piko-
-------	-----------	-------------------	-------------------	------------	-------

Elektrické pole v čase

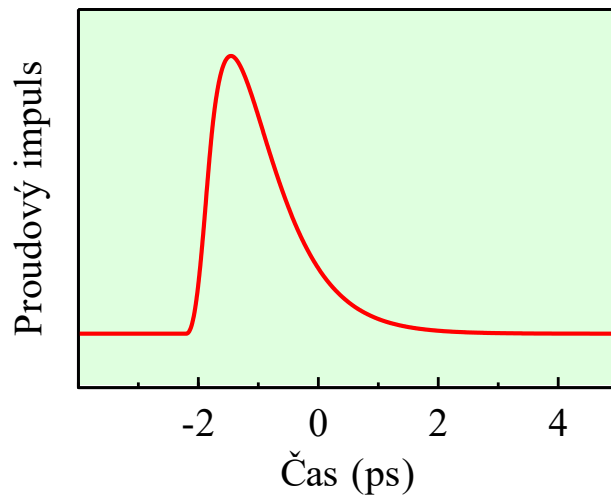
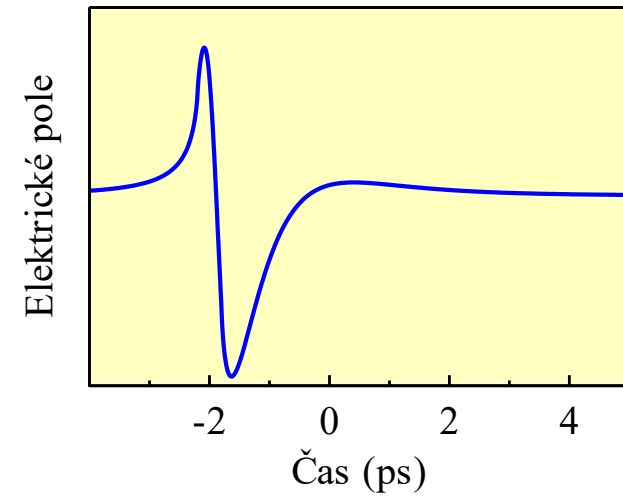
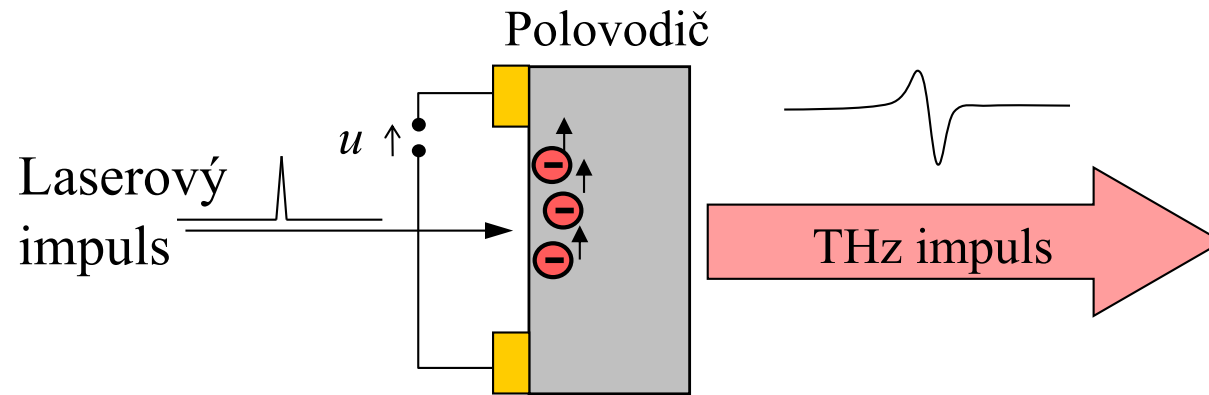
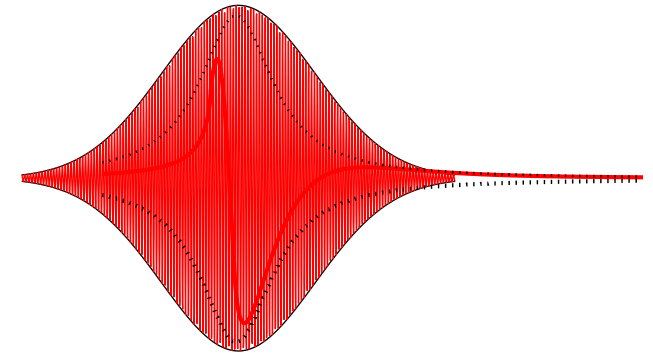
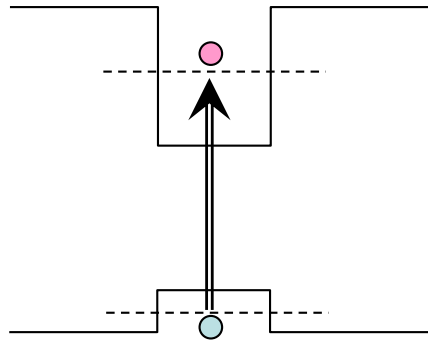
Čas

Frekvence

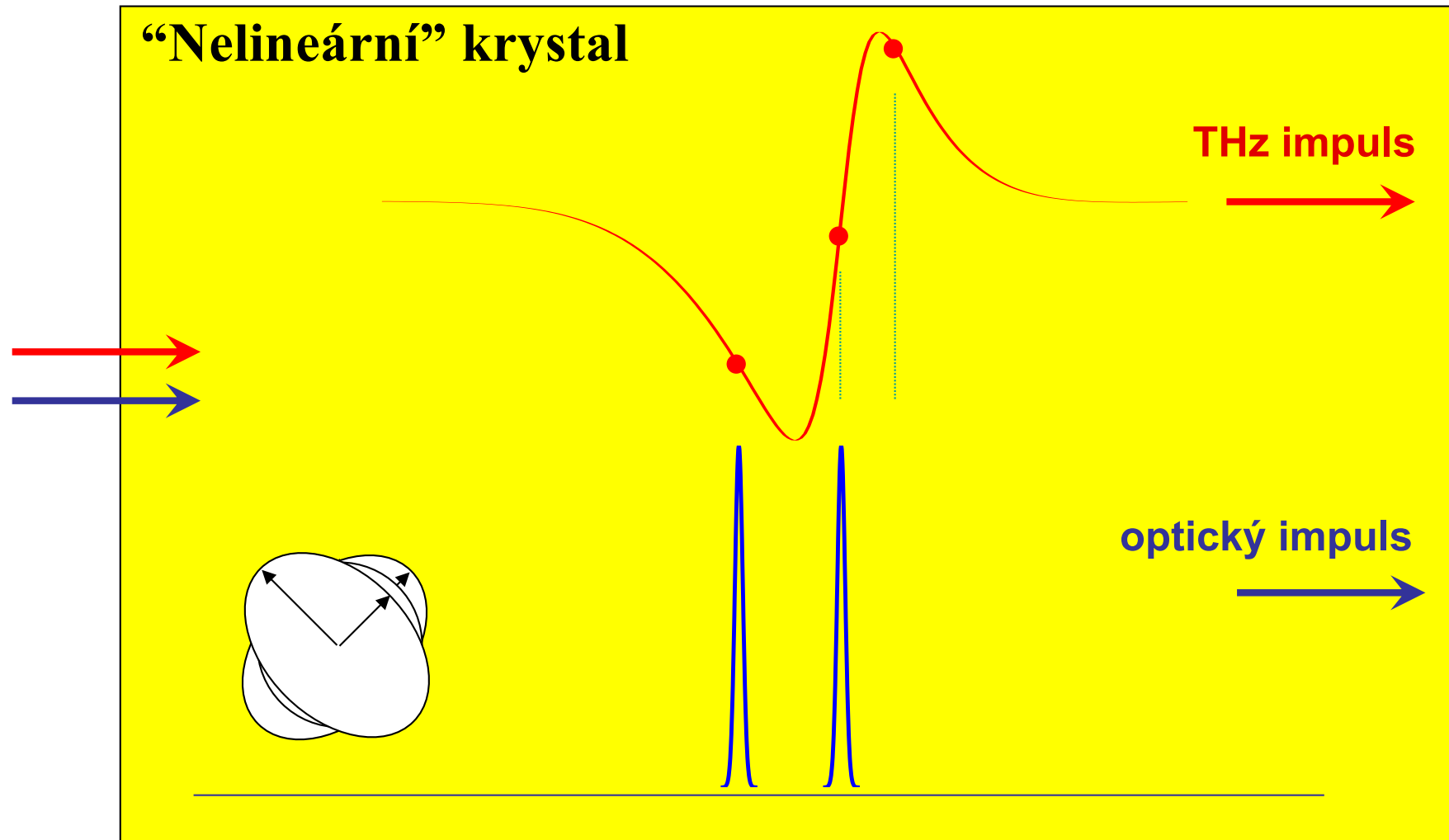
Frekvenční signál

Jak se dostat k THz frekvenci?

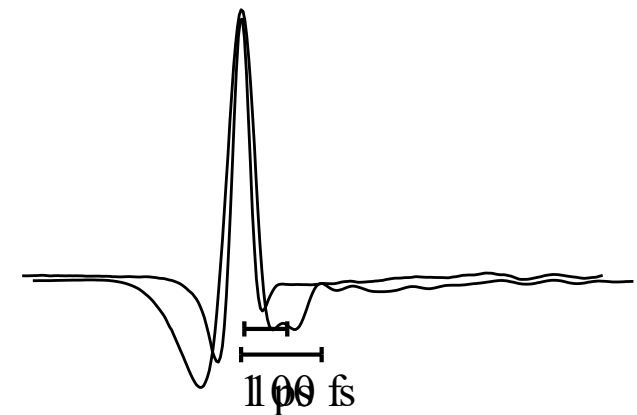
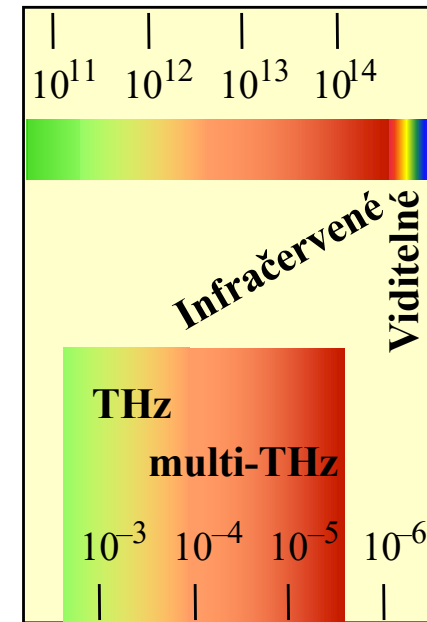
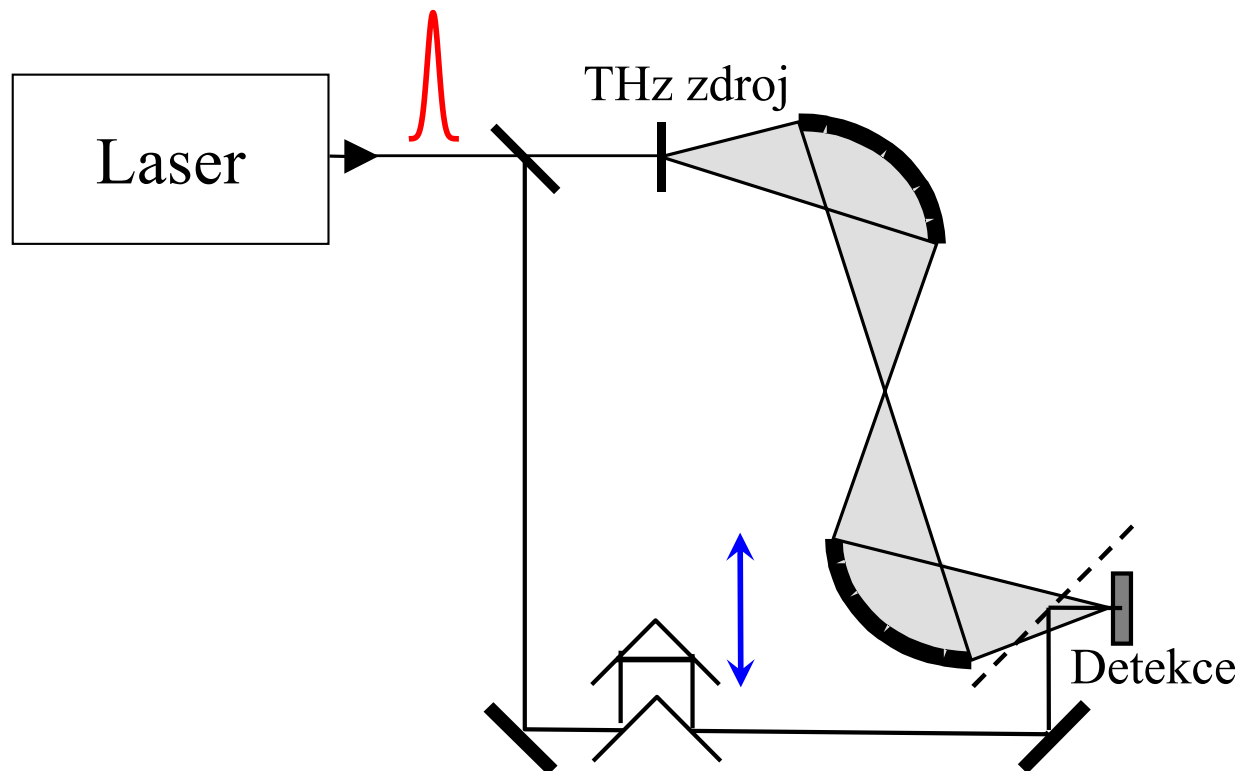
Jak změřit THz puls?

Vlastnosti nelineárního prostředí se mění při současné přítomnosti dvou impulsů

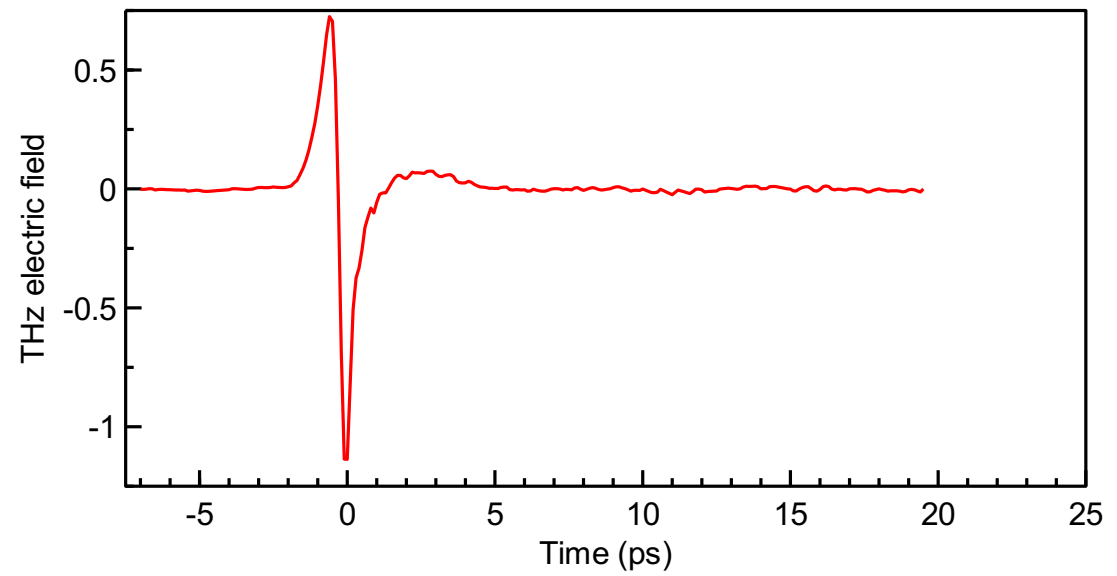
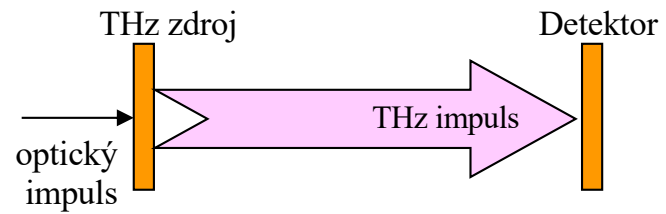
Terahertzová věda a technologie

- Nový spektrální obor
- Nový nástroj k přímému pozorování kmitů záření
- Zkracování pulsů (multi-THz)
  - posuv směrem k viditelné oblasti

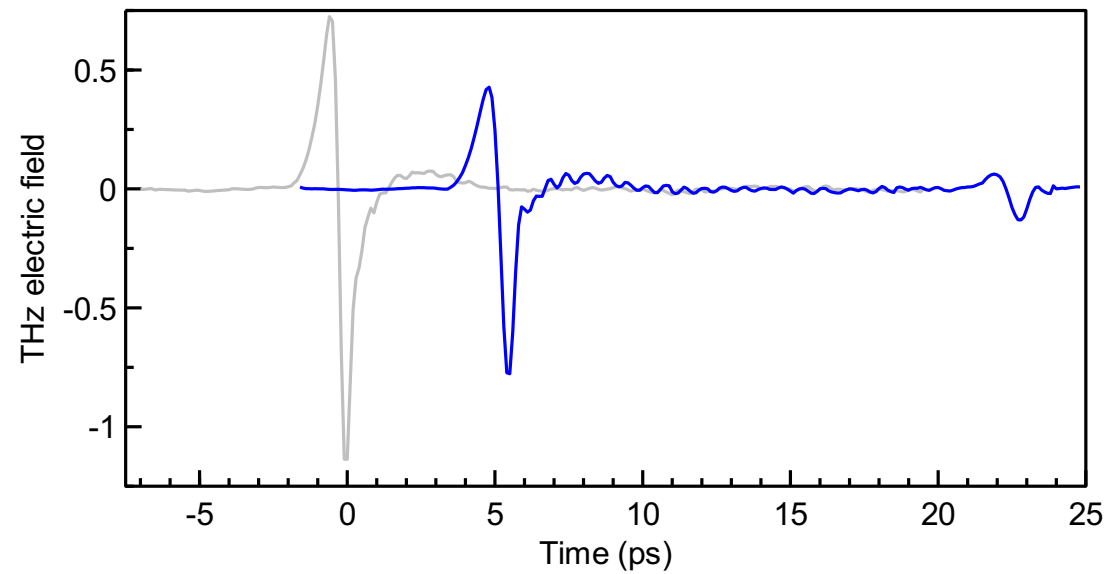
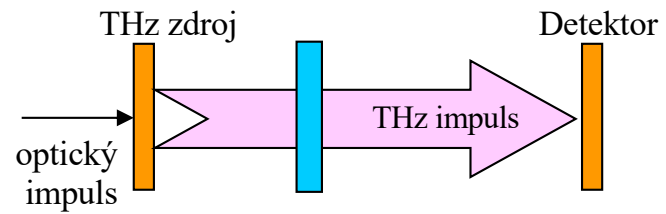
Přímé pozorování kmitů světla

Přímé pozorování kmitů světla

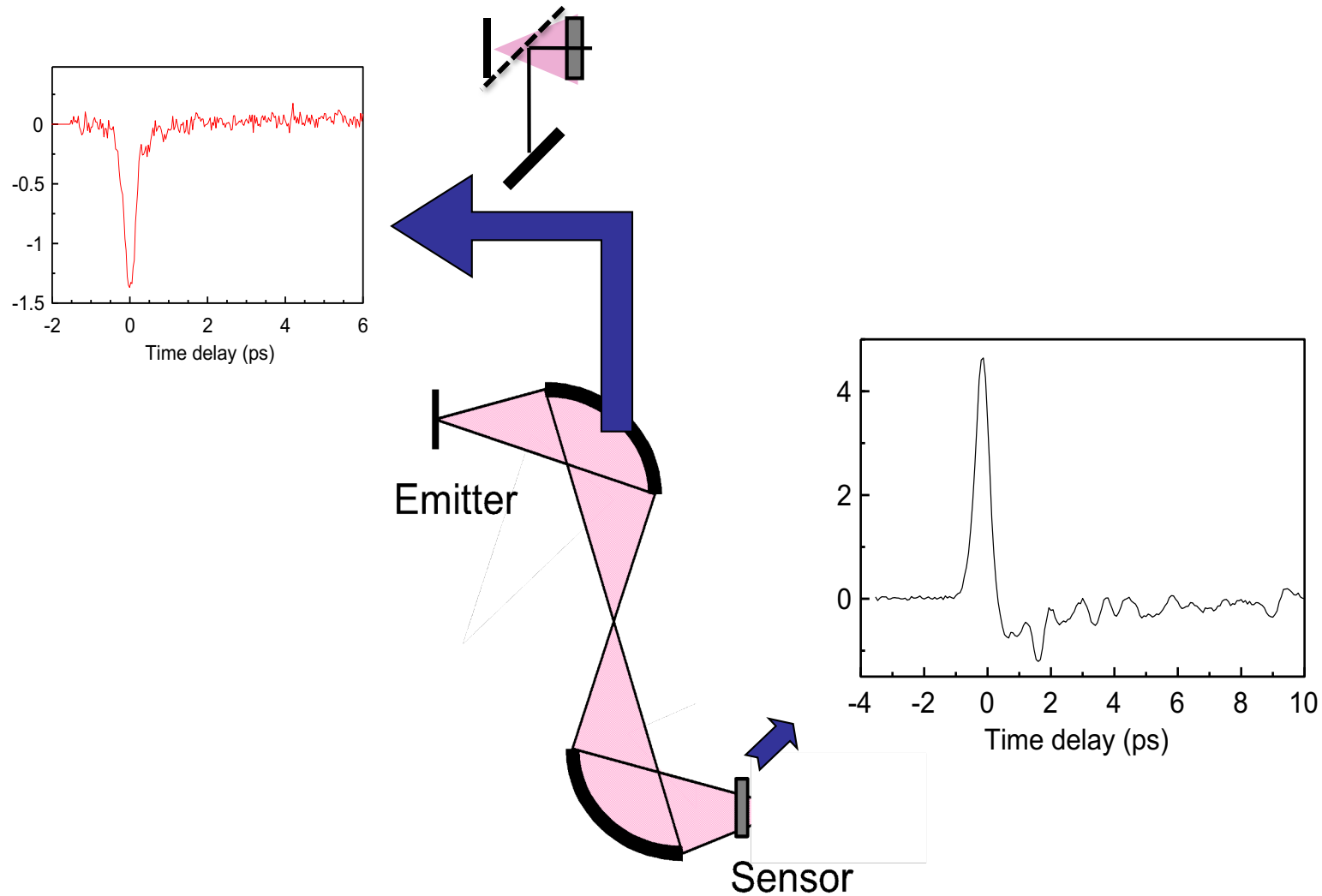
Přímé pozorování kmitů světla

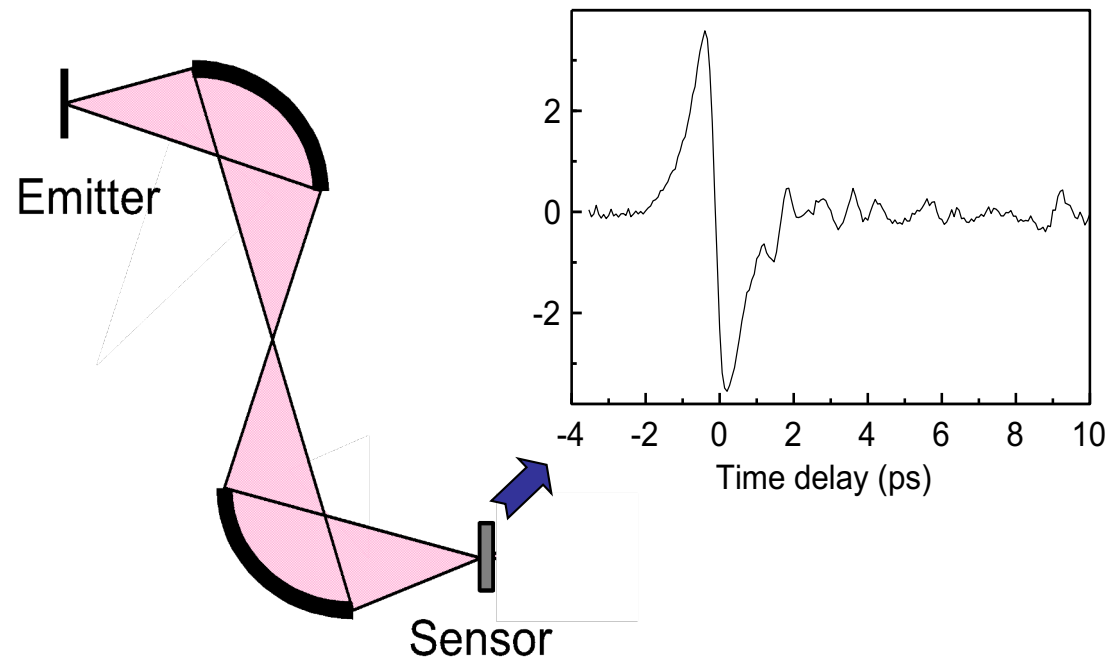

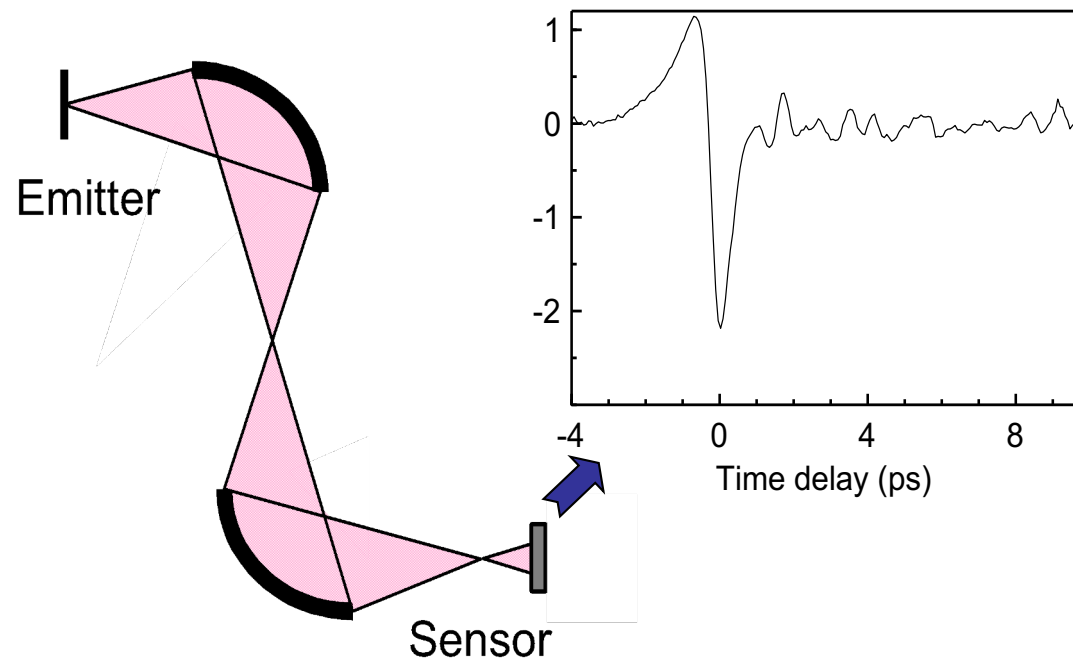
Při fokusování světla dochází ke změně fáze vlny

Při fokusování světla dochází ke změně fáze vlny

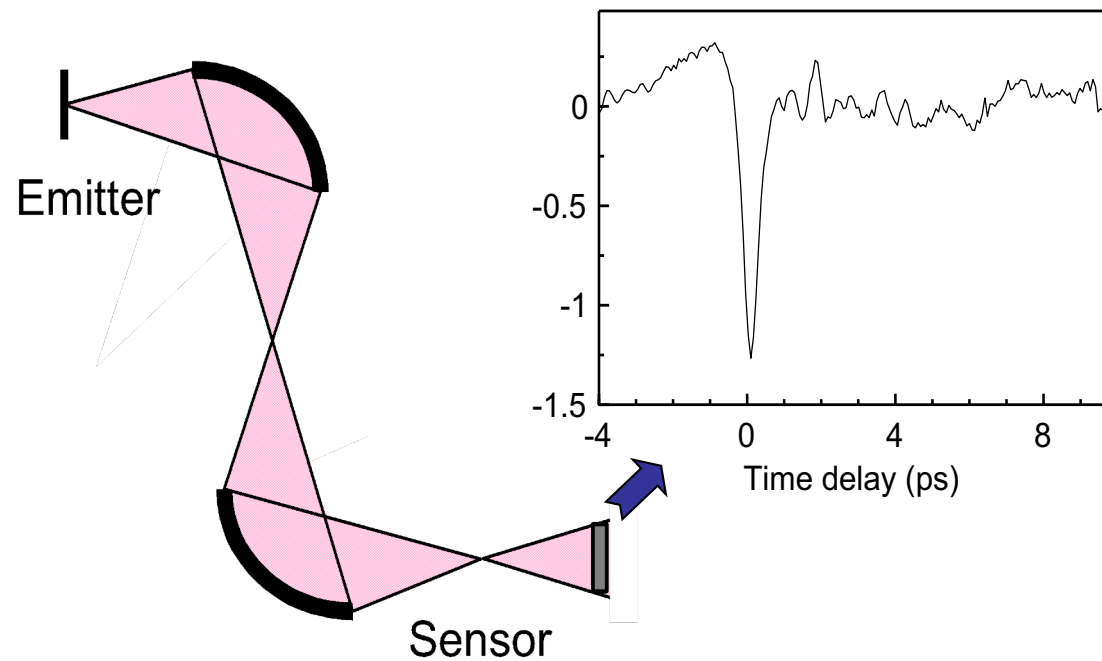

Při fokusování světla dochází ke změně fáze vlny

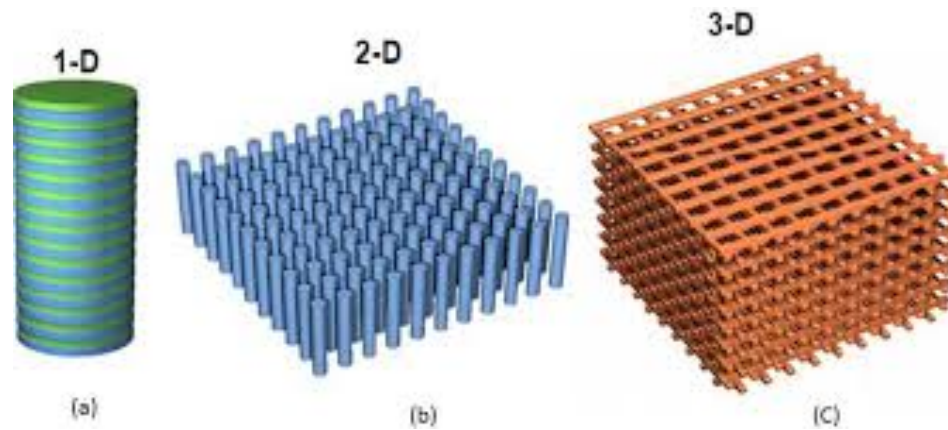
Při fokusování světla dochází ke změně fáze vlny

Tímto způsobem jsme tento jev poprvé pozorovali přímo v čase

Fotonické krystaly

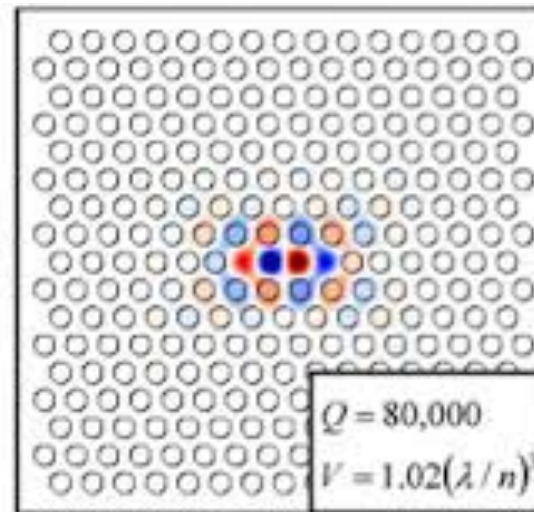
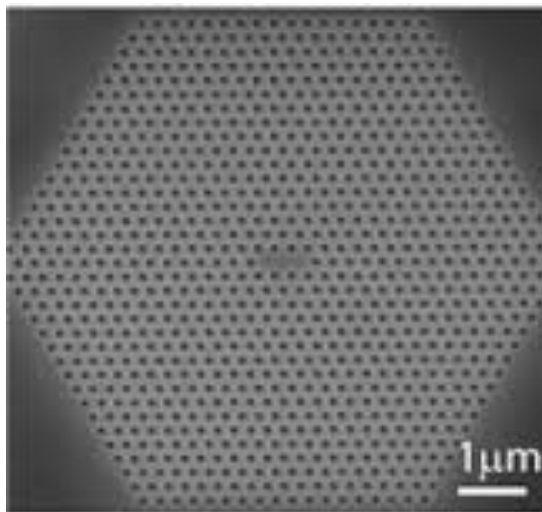
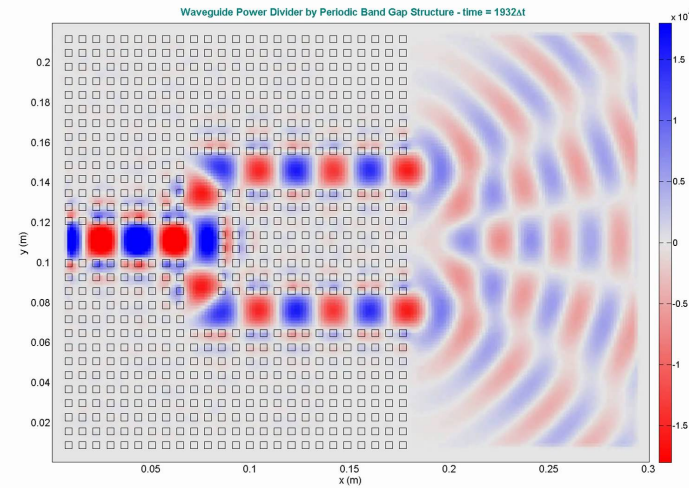
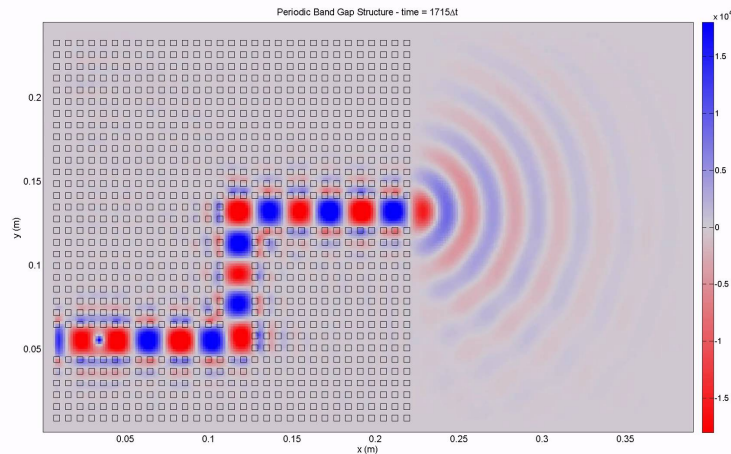
- Periodické struktury, které umožňují manipulaci se světlem vlivem interferenčních jevů

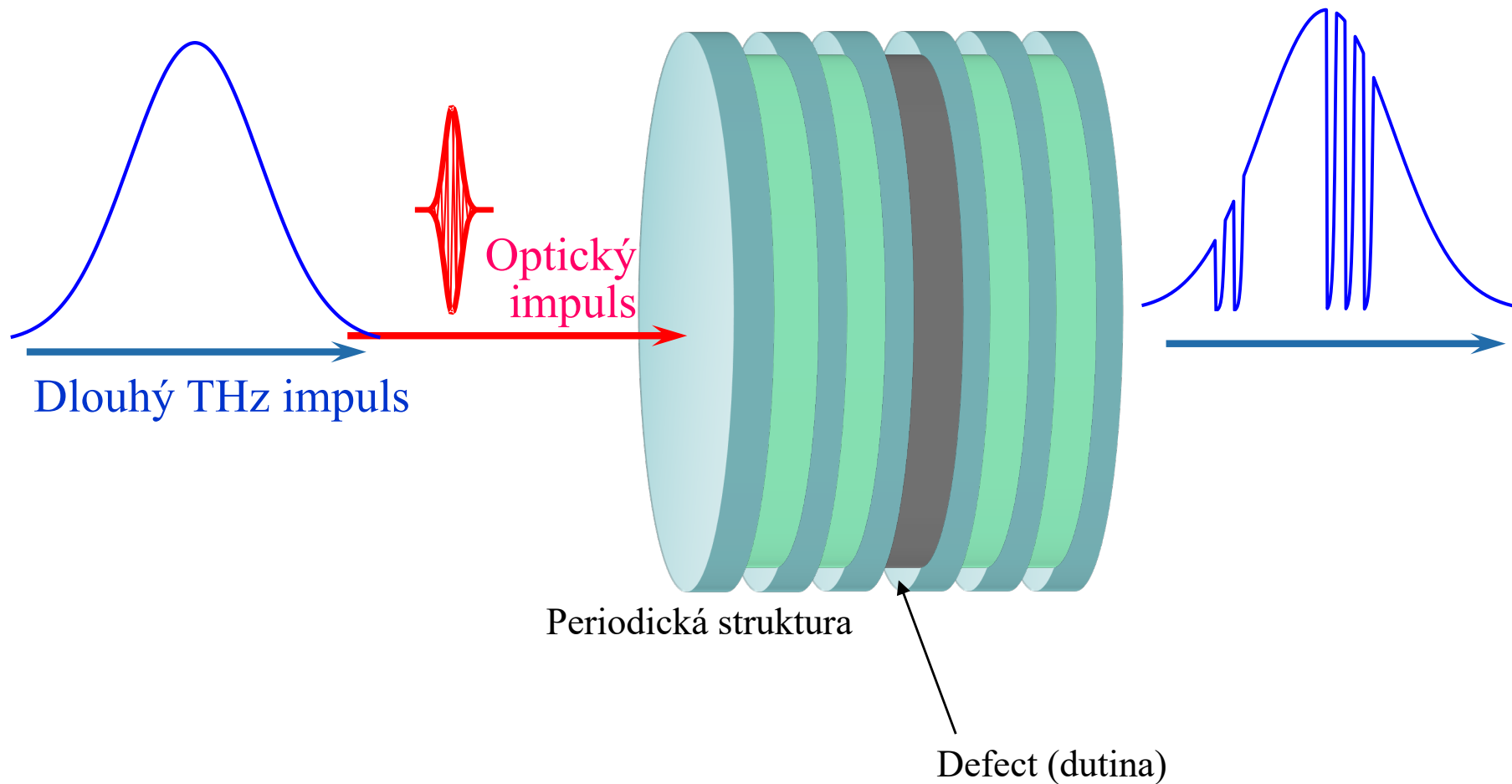
Fotonické krystaly

- můžeme ovlivnit: směr šíření, rychlost šíření, odraz
- můžeme “uvěznit” světlo v dutině

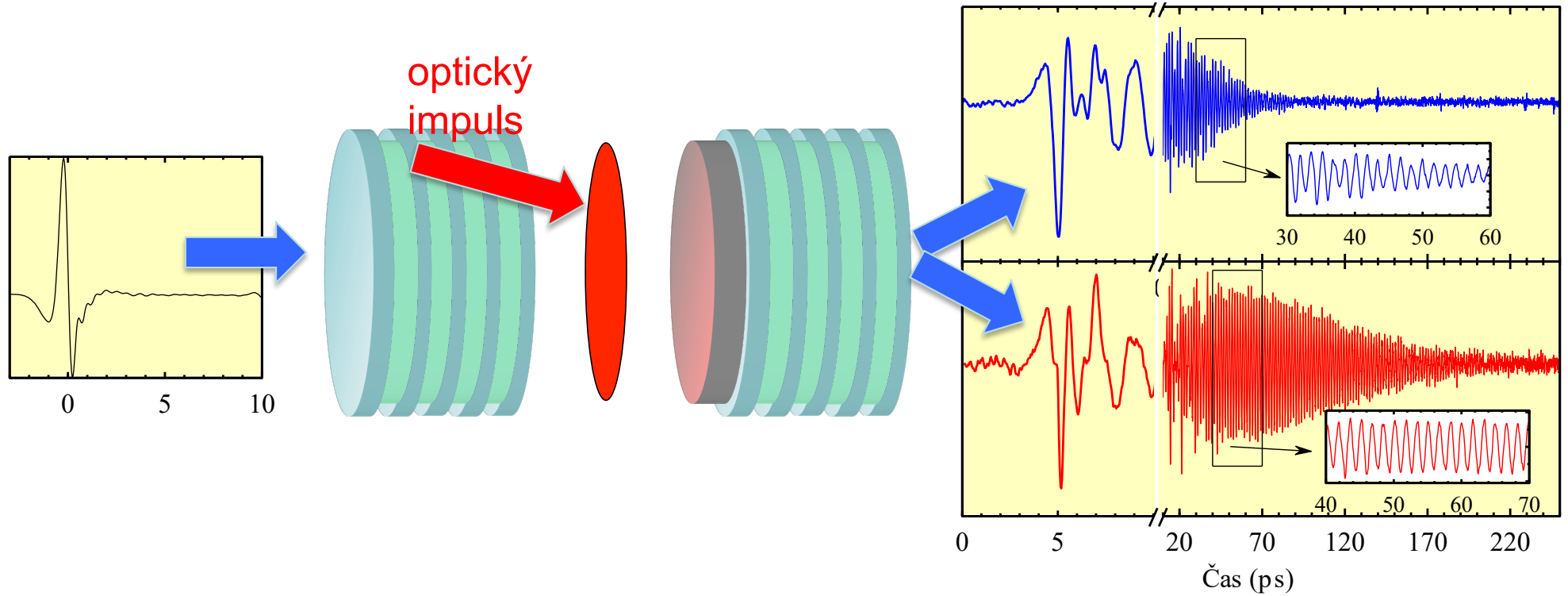

Fotonické krystaly pro THz oblast

Opticky řízený fotonický krystal: Opto-THz modulátor

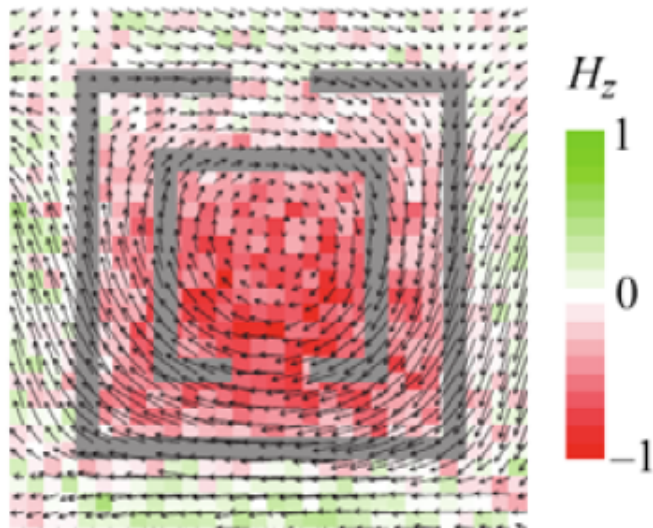
Fotonické krystaly pro THz oblast

Pozorování kmitů světla v rezonančních strukturách

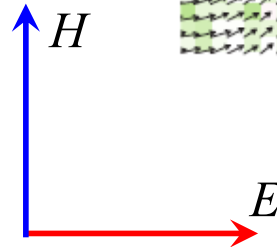
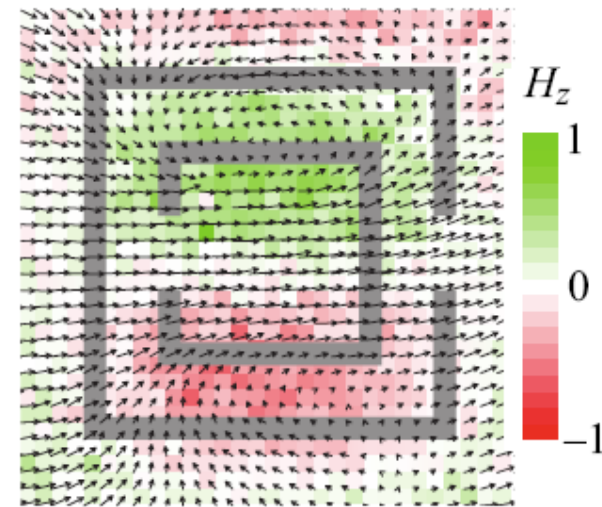
Elektrické a magnetické pole vlny v blízkosti rezonanční struktury

(a) A1 (75 GHz) Experiment

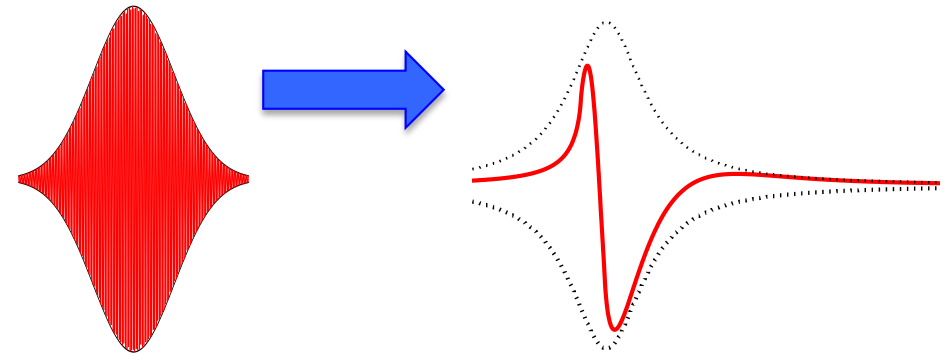
500 μm

(a) B1 (180 GHz) Experiment

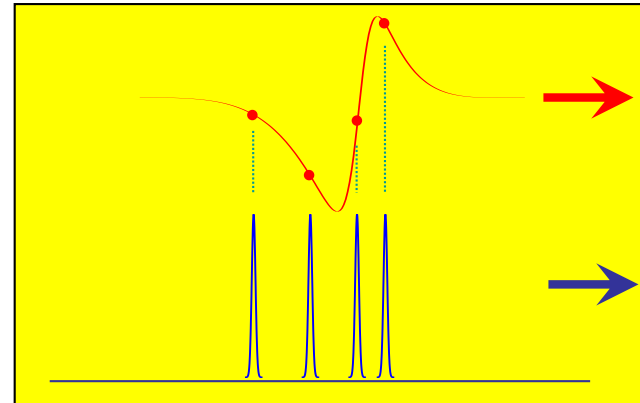

Rekapitulace

■ Generování THz impulsů:

■ Detekce elektrického pole:

■ Pozorování kmitů světla:

